

בס"ד. יום ג' פ' בהרי"ב חוקותי, ל"ג בעומר, ה'תשכ"ט

(הנחה בלתי מוגה)

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד¹, ואיתא בזה"ק² זימנא חדא הוי צריכא עלמא למיטרא כו', וע"י שדרש רשב"י בפסוק זה, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גו', ירדו גשמים. וצריך להבין³, הרי מצינו בגמרא⁴ גבי כמה תנאים ואמוראים שהוצרכו לתפלות ותעניות בכדי לפעול ירידת הגשמים, ועד שגם בשו"ע⁵ ישנם כמה פרטי דינים בענין התעניות הצריכים לירידת המטר, ואיך פעל זאת רשב"י ע"י אמירת תורה. וגם צריך להבין מה שהענין דירידת גשמים ע"י תפלות ותעניות מבואר בנגלה בתורה, והענין דירידת גשמים ע"י אמירת תורה מבואר בזהר, פנימיות התורה.

(ב) **ויובן** בהקדים מ"ש בפרשת השבוע⁶ והתהלכתי בתוכם, ומבואר על זה בד"ה והתהלכתי תרכ"ט⁷ (שנאמר לפני מאה שנה), דמ"ש והתהלכתי לשון רבים מורה על ב' מיני הילוך, הילוך מלמעלה למטה והילוך מלמטה למעלה. והנה, ישנו בחי' ההילוך בעבודת האדם, כמ"ש⁸ התהלך לפני, וכן ישנו ענין ההילוך למעלה, כמארז"ל⁹ הלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה כו'. ובכל אחד מהם (הן בענין ההילוך בעבודת האדם והן בענין ההליכה למעלה) ישנם ב' בחינות הילוך, מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. והענין בזה, דהנה, בעבודת האדם ישנו ההליכה מלמטה למעלה וההליכה מלמעלה למטה, כמ"ש אחרי הוי' אלקיכם תלכו, אחרי דייקא, שהוא ההילוך בבחי' אחוריים, וכתיב התהלך לפני, שהוא ההילוך בבחי' פנים. וכן למעלה ישנם ב' בחינות אלו, דכיון שאמר דע מה למעלה ממך¹⁰, שכל הענינים שלמעלה תלויים בעבודת האדם¹¹, הנה ע"י עבודת האדם בב' בחינות הילוך אלו, נעשה גם ההילוך למעלה בב' אופנים אלו.

(7) סה"מ תרכ"ט ע' קצד ואילך.

(8) לך לך יז, א.

(9) קה"ר פ"ז, א (ב).

(10) אבות פ"ב מ"א.

(11) ראה צוואת הריב"ש סקמ"ב. אג"ק

מהוריי"צ ח"ג ע' שג (הועתק ב"היום יום" יג אי"ר).

(1) תהלים קלג, א.

(2) ח"ג נט, ב.

(3) ראה גם ד"ה בזהר זמנא חדא תרכ"ז

(סה"מ תרכ"ז ע' רצא ואילך).

(4) תענית כג, א.

(5) ראה שו"ע או"ח סתקע"ה. סתקע"ט

ס"א.

(6) בחוקותי כו. יב.

ג) **וביאור** הענין, הנה, ב' אופני ההילוך מלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע בעבודת האדם כפי שהם בכללות הם ב' הענינים דתורה ותפלה. דבתפלה כתיב¹² סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שהו"ע ההילוך מלמטלמ"ע. אמנם תורה היא בחי' לחם מן השמים¹³, שהרי בתורה כתיב¹⁴ הלא כה דברי כאש, מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה¹⁵, היינו, שגם נשמה בגוף וגם כמו שהוא במצב בלתי טהור, הנה גם לימוד התורה שלו הוא כאש כו', שזהו"ע ההמשכה מלמעלמ"ט. וכשם שהוא בעבודת האדם, כמו"כ ישנם ב' ענינים אלו גם בסדר ההשתלשלות, והו"ע בחי' הממלא ובחי' הסובב. דהנה, בחי' הממלא הוא בחי' האור האלקי שמתלבש בכל עולם לפי ערכו, שלכן בא באופן של התחלקות, שיש בו כו"כ חילוקי דרגות לפי ערך חילוקי הדרגות שבעולמות, שיש בזה חילוקים שבאין ערוך, וכמו ההפרש שבין האלקות שבאצילות להאלקות שבעשי', שהוא חילוק שבאי"ע. ועל זה אמרו רז"ל¹⁶ מה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, דכשם שהוא בהנשמה שממלאה את הגוף, שעיקרה הוא במוח שבראש, כמ"ש בתניא¹⁷, ויש גם בחינת הנפש כמו שהיא בשאר האברים, ועד לבחי' הנפש כמו שהיא בעקב שברגל, חלק הכי תחתון שבגוף, שאין זה דומה כלל לבחי' הנשמה שבראש, הנה כמו"כ הוא בבחי' אור הממלא (מה שהקב"ה ממלא את העולם), שבא בהתחלקות בכל עולם לפי ערכו. ולכן ההליכה שבבחי' אור הממלא היא הליכה בהגבלה, והו"ע ההליכה מלמטלמ"ע. משא"כ ההליכה שבבחי' הסובב היא הליכה בלי גבול, והו"ע הליכה מלמעלמ"ט.

ובפרטיות יותר (כידוע¹⁸ שכל הענינים ישנם בכללות ובפרטיות) ישנם ב' אופני ההילוך מלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע שבעבודת האדם בכל א' מב' הענינים דתורה ותפלה. והענין בזה, שבתפלה גופא ישנו החילוק שבין העבודה דבכל לבכך ובכל נפשך להעבודה דבכל מאדך¹⁹, שהעבודה דבכל לבכך ובכל נפשך היא העבודה דעשר כחות הנפש, שהיא במדידה והגבלה, והו"ע ההילוך מלמטלמ"ע, והעבודה דבכל מאדך היא העבודה דמס"נ שלמעלה מהגבלה, והו"ע ההילוך מלמעלמ"ט. וכמו"כ ישנם ב' ענינים אלו בתורה גופא, גליא דתורה ופנימיות התורה. גליא

15) ברכות כב, א.

16) ויק"ר פ"ד, ח. וראה ברכות י, א.

17) פנ"א.

18) ראה חגיגה ו, סע"א. וש"נ.

19) ואתחננו ו. ה.

12) ויצא כח, יב. זהר ח"א רסו, ריש

ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).

13) של"ה במסכת פסחים שלו קסה, ב.

14) ירמ" כג. כט.

דתורה היא בחי' עה"ד טו"ר²⁰, היינו ששייכת למציאות הרע, ועד לרע כפשוטו, ומכ"ש לרע בדקות ודקות דדקות. משא"כ פנימיות התורה היא בחי' עץ החיים שלמעלה מטו"ר²⁰.

ד) **והנה** איתא בגמרא²¹ ר"ש בן יוחי אומר כו' בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים, שנאמר²² ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו', ומבואר בהמאמר²³, שהענין דעושין רצונו של מקום הו"ע העבודה דבכלל¹⁹ מאדך²⁴, שעל ידה ממשיכים בחי' סוכ"ע, ומובן, שענין זה יהי' לעתיד לבוא, שאז יקויים היעוד ועמדו זרים ורעו צאנכם. אמנם, אע"פ שענין זה יהי' רק לעתיד לבוא, ואילו בנוגע להזמן שקודם ביאת המשיח אמרו²⁵ הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כרשב"י ולא עלתה בידן, מ"מ, הנה ע"י הרשב"י נפתח הצינור להמשכה זו. אלא שאז הי' זה עדיין רק ליחידי סגולה, ובזמנים מיוחדים, ואח"כ בזמן האריז"ל הנה מצוה לגלות זאת החכמה²⁵, ובפרט ע"י הבעש"ט, הראש והמייסד של חסידות הכללית, ובפרט על ידי אדמו"ר הזקן, הראש והמייסד של חסידות חב"ד, שהמשיך פנימיות התורה בהבנה והשגה בחכמה בינה ודעת, ועי"ז גם בכל כחות הנפש, שהרי המוח שליט על הלב²⁶, הנה עכשיו נמשך הענין לכולם, היינו, שאצל כאו"א צריכה להיות העבודה דבכל מאדך, בלי גבול, ועד"ז בתורה צ"ל לימוד פנימיות התורה. ועוד זאת, שענינו של רשב"י הוא שפעל ההתקשרות של פנימיות התורה וגליא דתורה, שהמשיך פנימיות התורה בגלוי בנגלה דתורה. ובעבודה הו"ע המשכת בחי' בכל מאדך בבחי' בכל לבבך ובכל נפשך, שגם בחי' בכל לבבך ובכל נפשך יהיו חדורים בהענין דבכל מאדך, בלי גבול. ובכללות הוא החיבור דתורה עם תפלה, כמארוז"ל²⁷ שתהא תפלתי סמוכה למטתי, היינו, שלימוד התורה צריך להיות אחר התפלה דוקא, כי תפלה הו"ע המס"נ, ולכן צריכה להיות התורה אחרי התפלה דוקא, בכדי שגם לימוד התורה יהי' חדרור עם המס"נ דתפלה. וזהו ג"כ שמצינו גבי רשב"י, שאף

20) רע"מ כזח"ג קכד, ב. הובא ונתבאר מ"ב, ג.
 21) בתניא אגה"ק סכ"ו (קמב, א ואילך).
 22) ברכות לה, ב.
 23) ישעי' סא, ה.
 24) פנ"א (עא, סע"ב).
 25) סה"מ שם ע' קצז.
 26) אגה"ק שם (קמב, ב).
 27) תניא פרק יב (יז, א) מזח"ג רכד, א.
 28) ברכות ה, ב. וראה לקו"ת ברכה צו, ב.
 29) ראה חדא"ג מהרש"א ברכות לה, ב.
 30) אור תורה להרב המגיד נג. ד. לקו"ת שלח

שתורתו אומנתו²⁸, ה'י' אצלו גם ענין התפלה, פעמים הוי מצלי פעמים הוי קרא ק"ש, היינו, שהתורה היתה חדורה בענין התפלה.

וכיון שעיקר הענין דבכל מאדך יהי' לעת"ל (כנ"ל), הנה עכשיו שנמצאים אנו בהזמן דעקבתא דמשיחא, קרוב לביאת המשיח, הזמן דיפוצו מעינותיך חוצה²⁹, צריכה להיות העבודה דבכל מאדך ביתר שאת, ובאופן שתומשך בהכחות חב"ד וכל כחות הנפש עד לכח המעשה, שבכולם יהי' המשכת בחי' הבל"ג, והיינו, שגם העבודה בפועל בקיום המצוות, ובפרט מצות הצדקה שהיא שקולה כנגד כל המצוות³⁰, תהי' בלי מדידה והגבלה. ואף שגם בצדקה ישנם כמה הגבלות, הרי מבואר בארוכה באגה"ק³¹, ובכללות גם באגה"ת³², שנתנית הצדקה יכולה להיות באופן דבכל מאדך. וכיון שצדקה שקולה כנגד כל המצוות, הרי מובן מזה שגם בכל המצוות אפשר להיות האופן דבכל מאדך.

(ה) **וכן** הוא גם בנוגע לאופן ההנהגה מלמעלה, שאע"פ שנמצאים בחושך כפול ומכופל דזמן הגלות, ואין זה כלל ענין של גאולה (ע"ד שמצינו בזמנו של רשב"י שהי' אז גלות מר כו'), מ"מ, עוזר עכשיו הקב"ה ונותן ברכה והצלחה גם בנוגע להנהגת בני"י בדרכי הטבע, שענין המרירות וההעלם והסתר הם בענינים דהבנה בלימוד התורה ובקיום המצוות, אבל בכמה ענינים נעשה הגלות נקל יותר, עם היותו עדיין גלות מר, חושך כפול ומכופל, והעלם והסתר גדול, אלא שזהו בעיקר בענינים רוחניים. ולכן צריכה להיות ההנהגה מתוך בטחון גדול בהשי"ת, שהוא משגיח בהשגחה פרטית על כל אחד ואחד, ועאכו"כ על כללות בני"י בכל מקום שהם, הן באה"ק והן בחו"ל, כמ"ש הוי' צלך על יד ימינך יומם השמש לא יככה וירח בלילה³³, יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש³⁴, ואין צריך לזה ענין של השתדלות יתירה, כי אם כמסופר³⁵ אודות רבי חנינא בן דוסא שביקשו ממנו שיתן אצבע קטנה, ועי"ז העלו את האבן הגדולה והקשה, אבן איתן, באופן של עלי' לרגל, לביהמ"ק, בירושלים עיר הקודש. וכמו"כ ע"י ההנהגה עתה מתוך בטחון חזק בהקב"ה, יקויים

(28) שבת יא, א.

(29) ראה אגה"ק דהבעש"ט — נדפסה

בכתר שם טוב בתחילתו. ובכ"מ.

(30) ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א.

(31) סוס"י (קטו, סע"ב ואילך).

(32) פ"ג (צג, א).

(33) תהלים קכא, ה"ו.

(34) שם צא, ז.

(35) קה"ר ושהש"ר בתחלתו.

מ"ש בתהלים³⁶ מלכי צבאות יודון יודון גו', שאומות העולם יתנדו וישלכו (מ'וואַרפט זיי ארויס) מתוך ארץ ישראל, ונעשה נצחון גמור, ע"י השתדלות קטנה ביותר, רק בכדי שתהי' אחיזה בדרך הטבע, ונצחון גמור זה שנפעל עוד בזמן הגלות, נעשה גם הכנה וכלי שיסתיים הגלות המר, ויתחיל הענין דאתחלתא דגאולה, ואח"כ הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(ו) **והענין** בזה בכללות העבודה של כאו"א מישראל שצריך לעשות בזה את התלוי בו בכל עבודתו במשך כל היום כולו, דהנה, ראשית העבודה ועיקרה ושרשה הוא הענין דקבלת עול³⁷, וקשור עם ענין המס"נ דבכל מאדך שבפרשה ראשונה דק"ש (והו"ע דתפילתי סמוכה למטתי). ומס"נ זו צריך להמשיך אח"כ בהעבודה דבכל לבבכם ובכל נפשכם עד ואספת דגנך ותירושך ויצהרך³⁸ (דכיון שנמצאים עדיין בזמן הגלות הרי העבודה במשך כל היום כולו היא בענינים אלו), והיינו שגם בהעבודה שבמשך כל היום כולו זורע הוא את המס"נ. וכידוע³⁹ פתגם ותורת רבותינו נשיאינו שהרגעים דמס"נ צריכים להמשיכם (פאַרשפרייטן) במשך כל היום באופן שיפעלו על כל עניני היום כולו, שגם הענינים שבחיצוניותם הם במדידה והגבלה, יהי' ניכר בהם שעושה זאת יהודי שהוא בעל מס"נ (א' מס"נ איד), שאז הנה גם כל הענינים כפי שהם במדידה והגבלה הרי הם באופן אחר לגמרי. ועי"ז ממשיכים ברכת הוי', שאפילו ענין הגשמים שע"ד הרגיל יכולים לפעול זאת ע"י תפלות ותעניות, כהפס"ד בשו"ע, שזהו פס"ד שוה בכל הזמנים, הנה בדורותינו אלה, ובפרט בעקבתא דמשיחא, פועלים זאת ע"י תוספת התמדה ושקידה בלימוד התורה בכלל ובפנימיות התורה בפרט, ובאופן שממשיכים פנימיות התורה בהבנה והשגה בעניני נגלה דתורה, ועד להכחות הגלויים בחכמה בינה ודעת שלו, ועי"ז פועלים גם שיומשך ונתתי גשמיכם בעתם⁴⁰, ירידת הגשמים כפשוטם, וכולל גם כל המשכת הברכות מהקב"ה (כמבואר במפרשי התורה⁴¹), ושההמשכה תהי' מתוך מגוחה שמחה וטוב לבב. וכל זה נעשה ע"י העבודה הנעימה בלימוד התורה, נגלה דתורה ופנימיות

38) עקב יא, יד.

39) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 339 ואילך. וראה גם קונטרס ענינה של תורת החסידות סוס"ט ואילך (תו"מ חמ"ה ע' 266 ואילך).

40) בחוקתי כו, ד.

41) ראה רמב"ו עה"פ.

36) שם סח, יג ובפרשי. — הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן שנה זו (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך). וראה גם ד"ה והחרים גו' דאחרון של פסח ספ"ח (לעיל ע' 103).

37) תניא רפמ"א.

התורה, ועד שנעשים באופן דתורה אחת (לכולנה)⁴², כיון שמחצתי ואני ארפא⁴³, היינו, שמסירים את המחיצה שישנה אצל אחרים המבדלת בין גליא דתורה לפנימיות התורה⁴⁴, ונעשה לימוד אחד, והלימוד הוא באופן שמביא לידי מעשה⁴⁵, והיינו, שאע"פ שהעשי' היא במדידה והגבלה, מ"מ, יש בזה הענין שלמעלה ממדידה והגבלה, בכל מאדך.

ז) וזהו מ"ש בזהר זימנא חדא הוי צריכא עלמא למיטרא, וכאשר דרש רשב"י בפנימיות התורה ירדו גשמים, היינו, שע"י לימוד פנימיות התורה, הנה בכל עת שיש צורך בעולם — והרי תמיד זקוקים לברכת הוי' — נמשכת ברכת הוי' מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה⁴⁶, ובלי מדידה והגבלה, שזהו החידוש בדרכו של רשב"י, וכנ"ל שאע"פ שהרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן, מ"מ, לאחרי שפתח רשב"י, ואח"כ הגילוי של האריז"ל, ואח"כ הגילוי של הבעש"ט, עד להגילוי של אדמו"ר הזקן ורבותינו נשיאינו שלאחריו עד נשיא דורנו, אזי יכולים להמשיך הענינים של פנימיות התורה בנגלה דתורה בגלוי, וגם להמשיך הענין דבכל מאדך בכל המעשים שבכל היום כולו, ועי"ז ממשיכים ברכת הוי' שיהי' לכל בני ישראל אור במושבותם⁴⁷, היינו, שבכל מקום שהם, הן בחו"ל הן באה"ק, יהי' אצלם אור למעלה מדרך הטבע לגמרי, ובאופן שבעשי' קטנה, אחיזה בעלמא בעניני הטבע, ממשיכים ברכת הוי' למעלה מדרך הטבע כפשוטו בכל הענינים הגשמיים, למטה מעשרה טפחים, עד לבני חיי ומזוני רויחי, ועאכו"כ שיהי' שלום ושלוה ושקט שיוכלו לעסוק בלימוד התורה ובקיום מצותי' מתוך הרחבה. וענין זה ממהר וממשיך ומגלה למטה מעשרה טפחים את ביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, שאז יקויים בפועל ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה⁴⁸, נחלה בלי מצרים⁴⁹, וכן מ"ש בפרשה זו והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם, עד לסיום היעוד ואולך אתכם קוממיות⁵⁰, בגאולה האמיתית והשלימה.

(46) ברכה שלישית דברכת המזון.

(47) כמ"ש במצרים — בא י, כג.

(48) ויצא כח, יד.

(49) ראה שבת קיח, סע"א ואילך.

(50) בחוקתי שם. יג.

(42) ע"פ שלח טו, טז. תניא ספמ"ו.

(43) האזינו לב, לט.

(44) המשך חייב אדם לברך תרל"ח

פכ"ה (סה"מ תרל"ח ע' קנב ואילך).

(45) ראה מידושינו מ. ב. ב"ק יז. א.